

Сучасна семантична структура імен матричних аксіоконцептів Benefit/Користь в англійській та українській мовах

Н. О. Стефанова

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, м. Київ, Україна
Corresponding author. E-mail: stefanova.nataliya2017@gmail.com

Paper received 06.01.20; Accepted for publication 21.01.20.

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2020-216VIII64-13>

Анотація. Стаття присвячена вивченню семантичної структури імен матричних аксіоконцептів Benefit/Користь в англійській та українській мовах шляхом аналізу діахронних та синхронних зв'язків, починаючи від індоєвропейських етимонів, коли формувалися їхні першозначення, і до набуття ціннісних морально-етичних, соціальних та інших сучасних смислів. Проаналізовано всі наявні у тлумачних і спеціальних джерелах значення та ЛСВ лексем *benefit* в англійській мові та *користь* в українській мові й виділено диференційні та інтегральні семи. Продемонстровано семантичні переходи та трансформації абстрактних синкретичних значень і.-с. коренів **dhe-*, **deu-2* “робити”, “виконувати”, які реконструюються для запозиченої з латини в англійську мову лексеми *benefit* і на базі яких світоглядно в ті далекі часи у свідомості індоєвропейців закладалося розуміння поняття “діяльності” загалом як позитивного фактора і водночас мотиватора для отримання вигоди як духовної, так і матеріальної, а відтак, задоволення і насолоди. Тимчасом в українській мові спостерігаємо етимологічні зв'язки лексеми *користь* з праслов'янськими формами **koristъ*/**koristь*/**korystь*, **koristati*/**koristiti*, первісна семантика яких “захопити, здобути” була пов'язана з позначенням цими лексемами уявлень про матеріальну здобич у результаті військових агресивних дій і, відповідно, зумовила подальший розвиток в їх семантичній структурі переважно негативний вектор оцінки. На базі реконструйованих першозначень у кожній лінгвокультурі розвинулися власні домінуючі уявлення про поняття *benefit* і *користь* (користь і вигода), зафіксовані в інтегральних семах сучасних значень кожної лексеми.

Ключові слова: матричний аксіоконцепт, семантична структура, семантичні переходи, етносеміотрія.

Вступ. Якщо розглядати етимологію концепту, за Й. Л. Вайсгербером, не лише як семантичну історію одного або кількох споріднених мов, а передовсім як історію відображення в цих ментальних утвореннях міфолого-космологічного характеру, то, звісно, що вона обов'язково буде варіюватися у плані національних домінант, глибинні витоки яких так чи інакше сягають порядків давньої людської цивілізації – Античного світу і Давнього Сходу [2, с. 66-67]. Відомо, що в давніх культурах вже на інтуїтивному рівні у людини починає формуватися потреба диференціації речей і явищ, що приносили задоволення і сприймалися як корисні та ті, що були несприятливими і шкідливими. Одна із ціннісних категорій, визначених у філософії як Користь, досліджується у контексті наукового напрямку під назвою “утилітаризм” [6]. Згідно з утилітаризмом, в основі моралі лежить загальне благо, яке І. Бентам у своєму трактаті “Введение в принципы нравственности и законодательства” [1] назвав “загальною користю”, протиставляючи її особистій користі й особистому зиску. Дж. С. Мілль також розглядає термін “утилітаризм” як теорію моралі, де будь-яка діяльність оцінюється з позицій користі [цит. за: 7]. Відтак, провідним принципом користі стає орієнтир на досягнення максимального загального блага внаслідок вибору дій і оцінок вчинків [11, с.58].

Саме слово є одиницею зберігання знання не тільки про позначену ним річ у конкретній національній культурі, а й знання про те, які його характеристики в системі кожної мови. При цьому виявлення семантичних переходів у семантиці слова слід починати не від сучасного семантичного стану, а з історії походження слова.

Мета статті – змодельовати сучасну семантичну структуру імен матричних аксіоконцептів Benefit/Користь.

Матеріал дослідження становлять тлумачні, етимологічні, перекладні й термінологічні словники англій-

ської та української мов. **Методами** для вивчення семантичної структури слова послужили дефінітивний та компонентний аналіз, які застосовано для визначення інтегральних і диференційних у семантичній структурі імен концептів BENEFIT і КОРИСТЬ і на базі яких із залученням методу етносеміотричної параметризації встановлено відношення між сучасними їх значеннями і реконструйованими першозначеннями.

Результати дослідження. Виходячи з ключових положень утилітаризму, припускаємо, що онтологічне ядро матричного концепту КОРИСТЬ складалося на базі основного першозначення “задоволення” як результату максимальних благ людини і соціуму у двох його еквополюсних проявах: 1) як благотворне/доброчинне – нематеріальне, умовно внутрішнє і 2) вигідне/сприятливе у практичному плані, матеріальне, умовно зовнішнє. Обидві диференційні семи ‘благотворне’ і ‘вигідне’ тут є взаємозумовленими, а не бінарними.

Проаналізуємо, як відображені ці семи у сучасній семантичній структурі лексеми *benefit* і в яких зв'язках з іншими семами та ЛСВ вони представлені в тлумачних словниках англійської мови: “Longman Dictionary of Contemporary English”, “Collins English Dictionary”, Cambridge Essential British English Dictionary [14; 13; 12].

У результаті роботи над словниковими статтями виявлено 7 значень досліджуваної лексеми:

1. Перше значення “advantage [countable, uncountable] an advantage, improvement, or help that you get from something” (перевага, покращення або допомога, яку Ви отримуєте від чогось) містить 1 ЛСВ “зиск, що можна отримати”, диференційований у 3-х семах: ‘перевага’, ‘покращення’, ‘допомога’.

2. Друге значення “money from government [countable, uncountable] money provided by the government to people who are sick, unemployed, or have little money” (гроші, що надаються державою хворим,

безробітним або малозабезпеченим людям) з ЛСВ “матеріальна/грошова допомога незахищеним верствам населення” включає диференційну сему ‘допомога нужденним’.

3. Третє значення “extra things [countable usually plural] extra money or other advantages that you get as part of your job or from insurance that you have” (додаткові гроші або інші переваги, які ви отримуєте за місцем своєї роботи або від страхування) містить 2 ЛСВ: 1) “додаткові фінанси, які можна отримати за місцем роботи” та 2) “страхова допомога” з двома диференційними семами: 1) ‘фінансова перевага’, 2) ‘страхова допомога’.

4. Четверте значення “give somebody the benefit of the doubt “to accept what someone tells you, even though you think they may be wrong or lying but you cannot be sure” (прийняти сказане, навіть якщо здається, що це може бути неправдою, брехнею, але в цьому немає впевненості) має ЛСВ “виправдання за відсутністю достатніх доказів” і 1 диференційну сему ‘приймати на віру’.

5. П’яте значення with the benefit of hindsight/experience “used to say it is easier to know the right thing to do after something has happened or if you have a lot of experience” (краще знати, як слід діяти після того, як щось сталося, або коли є великий досвід) є образним висловом (фраз.) “судження заднім числом” з потенційною семою ‘перевага знань/досвіду’.

6. Шосте значення benefit concert/performance/match “a concert, performance etc arranged to make money for charity” (концерт, спектакль і т. д., який проводиться з метою збору грошей на благодійність) містить ЛСВ “збір грошей на благодійність” і включає 1 диференційну сему ‘благодійність’.

7. Сьома значення у словниках Random House Webster’s unabridged dictionary та Webster’s Third New International Dictionary of the English Language є архаїчним “an act of kindness; good deed; benefaction” (доброта; добра справа; благодіяння/милість) і складається з 3 ЛСВ: 1) “доброта”, 2) “корисна справа”, 3) “благодійність”, які диференціюються 2 семами: ‘милосердя’ і ‘доброчинність’ [19, с. 194; 20, с. 204].

Проаналізовані значення лексеми *benefit*, її ЛСВ та семи об’єднані в такі інтегральні семи:

- 1) сема ‘милосердя’;
- 2) сема ‘позитивні наслідки’;
- 3) сема ‘мати переваги’;
- 4) сема ‘благодійність’.

Сема ‘милосердя’, ймовірно, є результатом семантичної трансформації абстрактних синкретичних значень і.-с. коренів **dhe-*, **deu-2* “робити”, “виконувати” у розумінні “займатися діяльністю для забезпечення певних потреб” і кореня **dwenelo-* “демонструвати підтримку, поважати”, а також розвинутих у подальшому на їх ґрунті конкретних значень латинських форм *benefactum* “добрий вчинок”, “благодійність”, *benefacere* “благодійність”.

Сема ‘позитивні наслідки’ є семантичним переходом значень “могутній” у плані “впливу, влади, можливостей для того, щоб зробити кращим, досконалішим” і.-с. коренів **deu-2/dou-/du-* та їхніх семантичних зв’язків, збережених у латинському дієслові *beare* “збагачувати, робити щасливим”.

Сема ‘мати переваги’ є семантичним переходом

знову ж таки абстрактних синкретичних значень “робити, виконувати” і.-с. коренів **dhe*, **deu-2* у розумінні “оволодіння практичним досвідом у процесі виконання певних дій, що в подальшому надає переваги і користь”.

Сема ‘благодійність’ також походить від зазначених вище d-коренів, яка у семантичній структурі досліджуваної лексеми актуалізувалася в XVII ст. на ґрунті набутого значення “публічний виступ або розважальний захід для збору грошей для нужденних або на благодійну справу”.

Згодом семантична структура лексеми *benefit* розширилася за рахунок термінологічних значень. У діловому термінологічному словнику Longman Business English Dictionary подано такі значення: 1) “перевага, яку має конкретний продукт або послуга”; 2) “кошти, надані державою незахищеним верствам населення або тим, хто має низький дохід” [15, с. 38]. В електронній версії Longman Business English Dictionary наявні ще два значення: 3) “гроші, які виплачуються за певними страховими полісами, особливо з медичного страхування”; 4) додаткові до заробітної плати гроші, які роботодавець надає працівникам з метою підтримки і заохочення” [14].

Значення “фінансова підтримка держави” і особливо “допомога на медичні витрати”, на які людина має право через своє працевлаштування, розвинулись у XIX ст. [18] і є семантичними переходами першої інтегральної семи, виділеної на базі уже прокоментованих вище значень “демонструвати підтримку, поважати” і.-с. d-коренів, передовсім, кореня **dwenelo* та його латинських похідних *benefactum*, *benefacere* “добрий вчинок”, “благодійність”.

У цих семантичних переходах спостерігаємо актуалізацію вже не суто морального компонента як першозначень, так і їхніх сучасних рефлексів, а соціального. Така радіальна полісемія демонструє перехресні зв’язки між духовними і соціальними цінностями, збереженими у свідомості сучасних британців від своїх предків і розвинутих під впливом домінування гуманізму і турботи про людей у сучасній Британії.

Окрім цих полісемічних трансформацій у Тлумачному англо-українському словнику економічних термінів вже знаходимо і 4 значення з експліцитно вираженою утилітарною оцінкою: 1) “прибуток”, 2) “користь”, 3) “зиск”, 5) “перевага”, але зі стійким збереженням морально-етичного (духовного) і соціального компонентів від ціннісних першозначень і загально-вживаних сучасних значень, як-от: 4) “благо”, 6) “пільга”, 7) бенефіс [10, с. 12]. Останнє виникло як результат семантичного переходу значення “публічний виступ або розважальний захід для збору грошей для нужденних або на благодійну справу” (див. вище сему ‘благодійність’).

Термінологізація значень у лексеми *benefit* відбулася і в юридичній сфері. Електронний словник “Merriam-Webster dictionary” подає такі правові її дефініції: 1) “підвищення вартості власності, користування об’єктами або збільшення загального добробуту, що виникає в результаті суспільного добробуту”; 2) “вигода від суспільного добробуту, яка безпосередньо підвищує цінність конкретної власності”; 3) “у цивільному праві штату Луїзіана – це право, яке служить для об-

меження відповідальності людини (в українській термінології цивільного та цивільно-процесуального права термін “непідсудність” – Н.С.) [17].

Звісно, що ця семантика лексеми *benefit* в економічній та правовій термінології розвинулася на ґрунті семи ‘позитивні наслідки’ (див. вище), але зі значним зсувом ціннісного компонента значення: від суто морального (духовних цінностей) через набуття соціально-орієнтованого значення до значення, пов’язаного з матеріальним добробутом”. Такі переходи пояснюємо через широку абстрактність першозначень “робити”, “виконувати і.-є. коренів **dhe-*, **deu-2*, в якій світоглядно ще в ті далекі часи у свідомості індоєвропейців було закладено розуміння поняття “діяльності” загалом як позитивного фактора і водночас мотиватора для отримання вигоди як духовної, так і матеріальної, а відтак, задоволення і насолоди (ці відчуття Ш. Шварц відніс у мотиваційному континуумі до гедоністичних цінностей).

Зіставимо ці попередні спостереження з семантичними лініями розвитку сучасної семантики лексеми *користь* в українській мові. Словник української мови та Новий тлумачний словник української мови надають такі її значення: 1) “добрі наслідки для кого-, чого-небудь”; “протилежне шкода”; 2) “матеріальна вигода для кого-небудь”; “прибуток”; “хосен”, “пожиток”, “зиск” [9, с. 290; 4, с. 894]. У Словнику української мови за редакцією Б. Грінченка зафіксовано ще одне значення “добича” [8, с. 283].

У “Практичному словнику синонімів української мови” С. Караванського зафіксовано найближчий синонім до лексеми *користь* – *вигода* зі значеннями: 1) “те, що нам на руку, що дає добрі наслідки в чому-небудь, 2) “якийсь прибуток, зиск, вираш, бариш, пожиток” [4, с. 200; 9, с. 375], а також в синонімічному ряду представлені лексеми *зиск*, *прибуток*, *інтерес* (“діло”, “справа”, “вигода”).

Синонімічна лексема *зиск* у вказаних джерелах має яскраво виражену семантику матеріальної вигоди з тенденцією до негативного полюсу на оцінній шкалі: 1) “сума, на яку прибуток перевищує витрати”; “доход”, “бариш”; 2) “прибуток від якогось роду діяльності, від заснування чого-небудь і т. ін.”; “бариш” зі зміщенням морально-етичного компонента ціннісного її значення у розмовну сферу вжитку: 3) *розм.* “добрий результат, користь від кого-, чого-небудь” [4, с. 760; 9, с. 568].

Найближчий синонім слово *прибуток* так само семантично зорієнтований на вираження в його семантичній структурі інтегральної семи ‘матеріальна користь’: 1) “сума, яка складає різницю між доходом і витратами”; “додатковий доход державного підприємства [...] від якого-небудь виробництва”; 2) “доход, одержуваний від якого-небудь роду діяльності, справи і т. ін.”; “доход від торгівлі або перепродажу”; “бариш, зиск, приріст, збільшення”; 3) “приріст, збільшення чого-небудь”; *перен., розм.* “будь-яка вигода, користь” [9, с. 564; 4, с. 877].

Виходячи з проведеного дефінітивного і компонентного аналізу представлені сучасні значення лексем *користь*, *вигода*, *зиск*, *прибуток* об’єднано у 3 інтегральні семи:

- 1) сема ‘матеріальна вигода’
- 2) сема ‘добрі наслідки’

3) сема ‘загальна користь від чогось’.

ЛСВ “добрі наслідки для кого-, чого-небудь”; “добрий результат, користь від кого-, чого-небудь”, “те, що нам на руку, що дає добрі наслідки в чому-небудь” об’єднані інтегральною семою “добрі наслідки”, яка є семантичним переходом першозначень “досягати наміченої цілі” і.-є. кореня *(s)korati- у розумінні “одержання позитивних і сприятливих результатів, успіху” і яка, зберігаючи ціннісне моральне етичне значення, дає змогу зафіксувати позитивну оцінку в семантиці досліджуваних лексем.

ЛСВ “доход”, “прибуток”, “приріст”, “зиск”, “хосен”, “виграш” “збільшення” об’єднані інтегральною семою “матеріальна вигода”, яка є результатом зсуву абстрактних деструктивних значень “різати, відтиняти, відділяти” і.-є коренів *(s)ker-/*(s)kera-/*(s)ker-, “відрізати”, “розрізати (на шматки)” кореня *(s)kerp-, “те, що зрізається”, “розділяти на частини” – коренів *skert, *ker-/*kor-, вбік їхньої конкретизації у розумінні “відокремлювати якусь частину, суму, надходження”. Можна припустити, що в праслов’янських формах *koristь/*koristь/*korystь, *koristati/*koristiti семантика “захопити, здобути” теж була пов’язана з позначенням цими лексемами уявлень про матеріальну здобич у результаті військових агресивних дій і відповідно зумовила негативний полюс їхньої оцінки.

Звісно, що третя сема зберігає загальну абстрактну семантику “здобути щось”, реконструйовану для праслов’янських дієслів *koristati/*koristiti.

Припускаємо, що сема ‘матеріальна вигода’ із семантичними переходами значень і.-є. (s)k-коренів, що були представлені вище, термінологізувалась в економічній, фінансовій та торгівельній сферах й актуалізувалась у таких синонімах іменника *користь*, як *зиск* і *прибуток* [5, с. 173]. Термін *прибуток* представлено в “Економічному словнику” зі значенням “перевищення доходів від продажу товарів та послуг над витратами на виробництво і продаж цих товарів”; “один із найважливіших показників фінансових результатів господарської діяльності підприємства, підприємця. Прибуток обчислюється як різниця між виручкою від реалізації продукту господарської діяльності та сумою витрат факторів виробництва на цю діяльність у грошовому вираженні” [10, с. 247]. Відтак, є всі підстави припустити, що сучасна семантична структура лексеми *користь* у ціннісно-оцінному значенні є амбівалентною, адже вона може вживатися як на позначення позитивних наслідків від здобутих благ, так і тих, які здобути внаслідок агресії. Термінологізація семи ‘матеріальна вигода’ відбулася переважно в економічній, фінансовій і торговельній сферах.

Висновки. Як підсумок, припускаємо, що першозначення імені аксіоконцепту *Benefit* розвинулися у напрямі від морально-етичного до термінологічного значення у діловій, економічній та правовій сферах. Основне утилітарне значення “задоволення” як результат оцінної діяльності в англійській мові формувалося на основі актуалізації диференційної семи “благочинність, добра справа”. У сучасній семантичній структурі цього концепту спостерігаємо стійке збереження духовного компонента і набуття соціально-орієнтованого значення, а, відтак, і домінування духовних відчуттів британців, пов’язаних з уявленнями про задоволення.

В українській мові утилітарне першозначення “задоволення”, яке реконструюється у праслов’янських етимонах, формувалося на основі уявлень про “захоплення і здобич” і було пов’язане з прибутками, здобутими у результаті агресивних дій, захоплення чогось/когось, що і сформуло почуття задоволення від матеріальних

благ. Натомість поступово спостерігається значний зсув ціннісного компонента значення від матеріального до морально-етичного, що дає змогу фіксувати у сучасній семантичній структурі подвійний характер національних домінант, але з перевагою теж відчуття користі від добродійних дій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бентам И. Введение в основания нравственности и законодательства. Москва, 1998. 416с.
2. Вайсгербер Й.Л. Родной язык и формирование духа. Москва, 2004. 232с.
3. Завадський Й.С., Осовська Т.В., Юшкевич О.О. Економічний словник. Київ. Кондор. 2006. 356с.
4. Новий тлумачний словник української мови: у 3 тт./за ред. В.Яременко, О. Сліпущко. Київ, 2006, Т. 1. 926 с.; Т.2. 926 с.
5. Практичний словник синонімів української мови/С. Караванський. Київ: “Українська книга”, 2000. 480 с.
6. Савельева Е.А. Концептуалізація утилітарних оцінок полезний/вредный в руском языке: дис... канд. філол. наук: 10.02.01. Омск, 2014. 211с.
7. Серебрянский Д.С. Классический утилитаризм: основные теоретические проблемы. *Этическая мысль*. 2011. Вып.11. С. 90-105.
8. Словарь української мови: в 4-х тт./за ред. Б. Грінченка.— К., 1907-1909. Т.2.
9. Словник української мови: в 11тт./АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І.К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1970-1980. Т.1. 799 с.; Т.3. 744 с.; Т.4. 840 с.; Т.8. 927с.
10. Тлумачний англо-український словник економічних термінів з елементами теорії та проблематики. Дидактичний довідник/Роман Яковенко. Кіровоград, 2015. 130с.
11. Філософський енциклопедичний словник/редкол.: В.І. Шинкарук (голова) та ін.; НАН України, Ін-т філософії імені Г.С. Сковороди. Київ: Абрис, 2002. 742 с.
12. Cambridge Essential British English Dictionary. URL: https://dictionary.cambridge.org/us/dictionary/essential-british-english/benefit_1
13. Collins English Dictionary. URL: <https://www.collinsdictionary.com/us/dictionary/english/benefit>
14. Longman Dictionary of Contemporary English. URL: <https://www.ldoceonline.com/dictionary/benefit>
15. Longman Business English Dictionary. Pearson Education Limited, 2000. 533
16. Longman Business English Dictionary. URL: <https://www.ldoceonline.com/dictionary/benefit>
17. Merriam-Webster dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/benefit#legalDictionary>
18. Online Etymology dictionary. URL: <https://www.etymonline.com/word/benefit>
19. Random House Webster’s unabridged dictionary. Random House Reference. 2001. 2230 p.
20. Webster’s Third New International Dictionary of the English Language, unabridged. Merriam-Webster, Incorporated, 2002. 2808 p.

REFERENCES

1. Bentam I. Introduction to the foundations of morality and legislation. Moskva, 1998. 416 p.
2. Vaysgerber Y.L. Native language and formation of spirit. Moskva, 2004. 232 p.
3. Zavadskiy Y.S., Osovskaya T.V., Yushkevych O.O. Dictionary of Economic terms. Kyiv. Kondor. 2006. 356 p.
4. New explanatory dictionary of the Ukrainian language: in 3 Vol./ ed. by V.Yaremenko, O. Slipushko. Kyiv, 2006, Vol.1. 926 p.; Vol. 2. 926 p.
5. Practical Dictionary of synonyms of the Ukrainian language/ed. by S. Karavanskyi. Kyiv: “Ukrainska Knyha”, 2000. 480 p.
6. Saveleva E.A. Conceptualization of utilitarian assessments useful/harmful in the Russian language: Thesis for PhD in Philology: 10.02.01. Omsk, 2014. 211p.
7. Serebryanskiy D.S. Classical utilitarianism: basic theoretical problems. *Ethical thought*. 2011. Issue11. P. 90-105.
8. Dictionary of the Ukrainian language: in 4 Vol./ed. by B. Hrinchenko.— K., 1907-1909. Vol.2.
9. Dictionary of the Ukrainian language: in 11 Vol./AN URSR. Instytut Movoznavstva. Ed. by I.K. Bilodid. Kyiv: Naukova Dumka, 1970-1980. Vol.1. 799 p.; Vol.3. 744p.; Vol.4. 840 p.; Vol.8. 927 p.
10. English-Ukrainian explanatory dictionary of economic terms with elements of theory and problems. Didactic reference book/ed. by Roman Yakovenko. Kyrovohrad, 2015, 130 p.
11. Filsofskyi Entsyklopedychnyi Slovnyk/ed. in chief Shynkaruk V.I.; NAN Ukrainy, In-t Filosofii im. H.S. Skovorody. Kyiv: Abrys, 2002. 742 p.

Modern semantic structure of names of matrix axioconcepts Benefit/Користь in the English and Ukrainian languages

N. Stefanova

The article is devoted to studying the semantic structure of the names of matrix axioconcepts Benefit/Користь in the English and Ukrainian languages by analyzing diachronic and synchronic connections, starting from the Indo-European etymons, when the primary meanings were formed, to acquisition of value, moral and ethical, social and other modern senses. All available meanings, lexical and semantic variants of the lexeme *benefit* in the English language and lexeme *користь* in the Ukrainian language in explanatory and special sources are analyzed and the differential and integral semes are identified. Semantic transitions and transformations of abstract syncretic meanings of Indo-European roots **dhe-*, **deu-2* “to do”, “to perform” are demonstrated. These roots are reconstructed for the borrowed from Latin to English lexeme *benefit* and on the basis of which the understanding of the concept “activity” as a positive factor and at the same time a motivator for obtaining spiritual and material benefits, and therefore, pleasure and enjoyment was instilled in the consciousness of Indo-Europeans in the distant times. Meanwhile, in the Ukrainian language we observe etymological connections of the lexeme *користь* with the Proto Slavic forms **koristь/ *koristь/*korystь, *koristati/*koristiti*, the original semantics of which “to grab, to get” was associated with the designation of these lexemes ideas about material prey as a result of aggressive military actions and, accordingly, predetermined the further development of mainly negative vector of evaluation in their semantic structure. On the basis of the reconstructed primary meanings in each linguo-culture their own dominant ideas of the concepts *benefit* and *користь* (benefit and profit) were developed, they were fixed in the integral semes of modern meanings of each lexeme.

Keywords: *matrix axioconcept, semantic structure, semantic transitions, ethnosemiometry.*